

HARBIY XIZMATCHILARNI MA'NAViy-AXLOQIY TARBIYASINING JANGOVR FAOLIYATDAGI O'RNI

Xamrayev Laziz Erkinovich

JXU magistranti

ANNOTATSIYA

Jangovor harakatlar aqliy jihatlarni talab etadi. Ma'naviy jihatlarga ega bo'lmagan qurolbardor o'z vakolatidan to'g'ri foydalana olmasligi mumkin. Ushbu maqolada harbiy xizmatchilarning jangovor faoliyatida ma'naviy-axloqiy tarbiyaning o'rni xususida muhokama olib boriladi.

***Kalit so'zlar:** Harbiy xizmatchi, jangovor faoliyat, qurol, ma'naviy-axloqiy tarbiya, psixologiya, metod.*

KIRISH

Bugungi tahdidga to'la zamonda mamlakatning harbiy salohiyati muhim omilga aylanib borayotgani sir emas. Davlatning harbiy potentsiali faqatgina unda mavjud harbiy qurol-yaroqdagina emas, balki harbiy xizmatchilarning kompetentligiga chuqur bog'liq. Ushbu soha vakillarining ma'naviy-axloqiy tarbiyasi bunda yetakchi rol o'ynab bormoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

XXI asrda globallashuv jarayonining jadallashuvi natijasida dunyo mamlakatlarining siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va harbiy sohalardagi taraqqiyoti yangi bosqichga ko'tarildi. Mazkur jarayonda yoshlarning millat mentalitetiga sodiqligini saqlab qolish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga daxldorlik tuyg'usini yanada yuksaltirish, ona yurtga muhabbat va sadoqat ruhida tarbiyalash asosiy vazifa sanaladi. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining parlamentgurojaatnomasida alohida e'tibor qaratilib, xususan, "Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari" degan

dasturiy g'oya asosida, yoshlarni ona yurtga sadoqat ruhida tarbiyalash, ularda tashabbuskorlik, fidoyilik, axloqiy fazilatlarni shakllantirish – o'ta sharafli vazifa ekanligi ta'kidlab o'tilgandi [3].

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Axloqiy-ruhiy tarbiya bilan axloqiy-ruhiy tayyorgarlikni farqiga borish uchun tarbiya va tayyorgarlik tushunchalarining farqini bilish lozim.

Tarbiya (arabchadan – rivojlantirish; parvarish qilish, o'stirish; o'rgatish; ilm berish)

1. Ta'lim, axloq-odob o'rgatib, singdirib, insonni voyaga yetkazish, ulg'aytirish, o'stirish.

2. Insonda ish-hunar, odobaxloq va sh.k.ni shakllantirish, rivojlantirishga, uning jamiyatda yashashi uchun kerak bo'lgan xislatlarga ega bo'lishini ta'minlashga qaratilgan ishamallar majmui.

Tayyorgarlik 1. Tayyor holga kelish, keltirish ishlari; tayyorlash, tayyorlanish harakati; hozirlik.

Milliy ruh - millatning ichki ruhiy holati, kechinmalari, his tuyg'ulari, ma'naviy dunyosi, o'y fikrlari, maqsad va maslagi hamda kayfiyatini ifodalovchi tushunchadir.

Milliy iftixor - Millatga xos moddiy yoki ma'naviy yutuq, muvaffaqiyat bilan faxrlanish tuyg'usini ifodalaydigan tushincha. U inson ma'naviy kamolotining qirralaridan birini namoyon etadi.

Milliy g'urur - shaxs, ijtimoiy guruhning muayyan millatga mansubligidan faxrlanish hissi. Bu tuyg'u o'zini-o'zi anglashning shakllaridan biri bo'lib, ajdodlar qoldirgan moddiy, ma'naviy meros, o'z xalqining jahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hissi, qadr-qimmat, obro' e'tiboridan faxrlanish hissini ifodalaydi. U shaxs va ijtimoiy guruh hulq atvorini muayyantarzda yo'naltiradi, tartibga soladi.

Jangovar ruh – harbiy xizmatchilar va bo'linmalarning og'ir va murrakab vaziyatda jismoniy va ruhiy zo'riqishlarni yengib o'tib, jangovar vazifani bajarishga shayligini hamda g'alabaga bo'lgan ishonchini anglatadigan tushuncha. Ruhiy tayyorgarlik harbiy xizmatchilarning jangovar ruhini mustaxkamlashda muxim o'rin

tutadi. An'anaviy tarzda ruhiy tayyorgarlikni jangovar tayyorgarlik tizimidan, qo'shinlar o'quvlari va amaliy parvozlardan ajratib bo'lmaydi va qo'shinlarning barcha turdagi jangovar tayyorgarlik jarayonlari hamda o'quv-jangovar faoliyati davomida amalga oshiriladi.

Ruhiy tayyorgarlikning asosiy maqsadi harbiy xizmatchilar va harbiy jamoalarning yuqori asabiy-ruhiy, jismoniy va ruhiy zo'riqishlarga bardoshlilik hamda og'ir hamda ekstremal vaziyatlarda harakatlanish **qobiliyatlarini shakllantirishdir.**

Jangovar tayyorgarlik jarayonida jangdagi ruhiy omillarni tiklash uchun qo'mondonlik tarkibi ruhiy tayyorgarlikning turli usullaridan foydalanishi lozim. Ruhiy tayyorgarlik usuli deganda jangning ruhiy omillarini modellashtirish usullari tushuniladi.

Hozirgi axborot makonidagi qarama-qarshilik, odamlar, ayniqsa yoshavlodning ongi va qalbi uchun kurash kuchaygan sharoitda harbiy- vatanparvarlik ruhidagi tarbiyaning o'rni va ahamiyati tobora ortib borayotganligini alohida qayd etish maqsadga muvofiq [2]. Armiya moddiy jihatdan eng zamonaviy va zarur vositalar bilan ta'minlangan bo'lishi mumkin, lekin axloqiy jihatdan zaifligi, jangovar ruhi, Vatanga sodiqlik va muhabbat, uning taqdiri uchun mas'uliyat hissi yo'qligi yoki loqaydlik tuzatib bo'lmas oqibatlariga olib kelishi mumkin. Shu boisiyoshlarni harbiy faoliyatga kirib kelishida va ijtimoiylashuvida ular ongiga milliy qadriyatlarining muhim xususiyatlarini singdirish dolzarbahamiyat kasb etadi.

Vatanparvar so'ziga kishilarning o'sgan joyi, yurti, tarixan muayyan xalqqa tegishli hududda istiqomat qilishi hamda uning tabiati, aholisi, o'ziga xos taraqqiyoti, tili, dini, madaniyati va urf-odatlarini majmui tushuniladi. Vatanparvarlik – kishilarning ona yurtiga, o'z vataniga muhabbat va sadoqatini ifodalaydigan tushuncha bo'lib, bu barcha xalqlar va millatlar, uchun umumiy bo'lgan, asrlar davomida sayqallanib kelgan umuminsoniy tuyg'u, ma'naviy qadriyatlardan hisoblanib, axloqiy tamoyillar asosida insonning o'z vataniga muhabbatini uni asrabavaylashga bo'lgan tuyg'ularining yig'indisidir.

Harbiy xizmatchilarning ma'naviy-ma'rifiy saviyasini oshirishda bir qator mezonlar mavjud bo'lib ularning ayrimlari haqida to'xtalib o'tish maqsadga muvofiq.

Jasur bobolarimizning yurt uchun qilgan mislsiz jasoratlaridan saboq olib,ularning an'alarini davom etirish. Bunda farzandlarga yoshligidan boshlab o'z mamlakatining ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy, shu bilan birga harbiy qobiliyatining ustun jihatlarini singdirib borish muhim ahamit kasb etib, bunga boshlang'ich ta'lim muassasalardagi ta'lim-tarbiya jarayonida erishish mumkin bo'ladi. Zero xalqimizning "yoshlikda olingan bilim toshga o'yilgan naqsh kabidir" degan maqoli bejizga aytilmagan. Bu borada barcha sohalarda dunyodagi yuqori mavqeni egallashga harakat qilayotgan Xitoy Xalq Respublikasi misolida mamlakatning ikki million vatanparvar yoshlari butun bir davlatning ommaviy axborot vositalarini va uning mudofaasiga kiber hujumning oldini olishga qanchalik ulkan hissa qo'shayotganini ta'kidlashjoiz.

o'zbekistonda bu borada samarali ishlar olib borilayotkanligi lekin sezilarli darajada o'zgarishlar bo'lmayotkanini ayta olmaymiz.bu yo'lda tegishli aynan vatanparvarlik yosinda ko'p isloxatlar olib borip ularni yoshligidan ongiga singdirishimiz kelajakda esa kim ayta oladikiularadan yurtimizning rivojlanishiga yoki havsizligiga katta xissa qo'shadigan olim, harbiy xizmatchi yo davlat arboblari chiqmaydi dep?!Ularning o'zimizda qolishi ayni vaqtda bizning ularga qiladigan tarbiyamiz bu yo'lni rivojlantirib ancha ishlar olib borishi va isloh qilish kerakligini bilishimiz darkor.

Harbiy qism va bo'linmalarda tarixiy sarkardalarning harbiy san'ati, mamlakat xavfsizligi va mudofaasiga qo'shgan hissasi haqidagi ma'lumotlarning doimiy ravishda berib borilishi ham dolzarbahamiyatga ega. Bu orqali bir tomondan ularning jangovor kayfiyatining oshirilishiga, ikkinchi tarafdin esa vatanparvarlik tuyg'ularinining vatan qadriyatining chuqurroq singdirilishiga erishiladi. Shu bilan birga yoshlar orasida vatanparvarlikka undovchi ma'naviy-ma'rifiyadbirlarni sifat bosqichiga alohida e'tibor qaratish ham maqsadga muvofiq.

Harbiy xizmatchilarga mamlakatda amalga oshirilayotgan ijtimoiy- iqtisodiy islohotlar, qabul qilinayotgan qonun hujjatlari, davlat dasturlarini mazmun-mohiyatini tizimli va izchil ravishda yetkazish hamda dunyoda va yon atrofimizda sodir bo'layotgan hoisalarga nisbatanularda ongli munosabat va faol hayotiy pozitsiyani shakllantirish, burchga sadoqat ruhida taryuiyalash ham muhim omillardan hisoblanadi. Bu boradayosh harbiy xizmatchi va xodimlarni kasbiy sotsializatsiyasi masalasigaalohida e'tibor qaratish darkor.

XULOSA VA MUNOZARA

Xulosa qilib aytganda, yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash tizimini takomillashtirish, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar jarayoniga jalb qilish, ularning intellektual va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish hozirgi kunning muhim vazifalaridan sanaladi. Bunda ma'naviy-ma'rifiy mezonlarni alohida e'tiborga olgan holda harbiy xizmatchi yoshlarning ijtimoiylashuvidamazkur qadriyatlarining rolini anglash kun tartibidagi dolzarb masalalardan hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. "Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish va O'zbekiston yoshlar ittifoqi faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida". Xalq so'zi. 2017 yil 6 iyul*
- 2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Xavfsizlik kengashining kengaytirilgan yig'ilishidagi nutqi. Xalq so'zi. 2020 yil 11 yanvar*
- 3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Xalq so'zi. 2020 yil 25 yanvar.*